

CZU: [343.349 + 343.23:004](478)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4572446>

MATERIALE ȘTIINȚIFICE REFERITOARE LA ACCESUL ILEGAL LA INFORMAȚIA COMPUTERIZATĂ PUBLICATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Alexandru STRÎMBEANU

Universitatea de Stat din Moldova

În Republica Moldova, printre oamenii de știință care au contribuit la elaborarea concepției teoretice de soluționare a problemei privind răspunderea penală pentru accesul ilegal la informația computerizată (art.259 din Codul penal al Republicii Moldova) se numără: Gh.Alecu, S.Bacinschi, A.Barbăneagră, A.Borodac, S.Brînza, S.Copețchi, S.Crijanovschi, M.Gheorghită, L.Gîrla, S.Grișciuc-Bucica, N.Lazareva, C.Moțoc, V.Stati, Iu.Tabarcea și al. Lucrările acestor autori reputați reprezintă baza teoretică a cercetării infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM. În prezentul articol, examinarea lucrărilor acestor autori se face în consecutivitate cronologică. În unele cazuri, în aceste lucrări se atestă opinii divergente privitoare la: conținutul obiectului juridic generic, al obiectului juridic special și al obiectului material ori imaterial al infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM; structura și conținutul laturii obiective a acestor infracțiuni; momentul de consumare a infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM; tipul de intenție manifestată la comiterea infracțiunilor respective; calitatea specială a subiectului – persoană fizică și a subiectului – persoană juridică. Aceste diferențe de poziții reprezintă un imbold de prim ordin pentru a continua și a aprofunda investigarea științifică a problematicii privind răspunderea pentru infracțiunile prevăzute la art.259 CP RM.

Cuvinte-cheie: *acces ilegal la informația computerizată, obiectul juridic generic al infracțiunii, obiectul juridic special al infracțiunii, obiectului material sau imaterial al infracțiunii, faptă prejudiciabilă, urmări prejudiciabile, momentul de consumare a infracțiunii, intenție, subiectul infracțiunii, circumstanțe agravante.*

SCIENTIFIC MATERIALS REGARDING ILLEGAL ACCESS TO COMPUTER INFORMATION PUBLISHED IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

In the Republic of Moldova, Gh.Alecu, S.Bacinschi, A.Barbăneagra, A.Borodac, S.Brînza, S.Copetschi, S. Crijanovschi, M.Gheorghitsa, L.Gîrla, S.Grișciuc-Bucica, N.Lazareva, C.Motsoc, V.Stati, Iu.Tabarcea, etc. are among the scientists who contributed to the elaboration of the theoretical concept of solving the problem of criminal liability for illegal access to computerised information (art.259 of the Criminal Code of the Republic of Moldova). The works of these renowned authors represent the theoretical basis of the investigation of the offences provided in art.259 CC RM. In this article, the examination of the works of these authors is done in chronological order. These works attest, in some cases, divergent opinions regarding the content of the generic legal object, of the special legal object and of the material or immaterial object of the offenses provided in art.259 CC RM; the structure and content of the objective side of these offenses; the moment of consummation of the offenses provided in art.259 CC RM; the type of intent manifested in the commission of those offenses; the special quality of the subject – natural person and of the subject – legal person. These differences of positions represent a first-rate impetus to continue and deepen the scientific investigation of the issue of liability for the offences provided in art.259 CC RM.

Keywords: *illegal access to computerized information, the generic legal object of the offence, the special legal object of the offence, the material or immaterial object of the offence, the prejudicial act, prejudicial consequences, the moment of consummation of the offence, intent, the subject of the offence, aggravating circumstances.*

Introducere

În opinia lui C.R. Butculescu, „doctrina are rolul de a clarifica mesajul juridic transmis în cadrul comunicării materiale a dreptului, identificând și semnalând pentru operatorii dreptului problemele sociale care necesită reglementare. Totodată, doctrina are și rolul de a clarifica mesajele transmise prin comunicarea formală a dreptului, contribuind, alături de jurisprudență, la îmbunătățirea percepției și înțelegerii normelor juridice caracterizate printr-un nivel înalt de tehnicitate, favorizând astfel acceptarea și respectarea acestora” [1]. La rândul său, I.Flămânzeanu afirmă că „doctrina juridică exercită o influență considerabilă și asupra judecătorilor care, recurgând la autoritatea teoreticienilor în materie, își fundamentează motivarea soluțiilor. Doctrina își dovedește pe deplin utilitatea prin formarea de juriști chemați să aplice sau să interpreteze legea” [2].

Suntem de acord cu acești autori. Fiind conștienți de rolul incontestabil al doctrinei juridice în contribuirea la interpretarea și aplicarea legii penale în corespundere cu principiul legalității, în cadrul acestui studiu vom analiza materialele științifice referitoare la accesul ilegal la informația computerizată (art.259 CP RM) publicate în Republica Moldova.

Rezultate și discuții

Urmărind succesiunea în timp a acestor materiale, începem analiza noastră cu o lucrare publicată în 2003 [3]. Autor al comentariului la art.259 CP RM este unul dintre coautorii acestei lucrări *M.Gheorghiuță*.

Din punctul de vedere al acestui autor, obiectul juridic generic al infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM îl constituie „totalitatea relațiilor ce țin de securitatea publică privind producerea, utilizarea, difuzarea protecția informației și a resurselor informaționale, sistemelor de prelucrare a informației cu aplicarea MEC (mașinilor electronice de calcul)”. Examinând obiectul juridic special, *M.Gheorghiuță* consideră că acesta este format din „relațiile sociale care apar în procesul colectării, prelucrării, păstrării și prezentării informației computerizate și a resurselor informaționale”. Deși folosește sintagma „obiect nemijlocit al infracțiunii”, autorul are în vedere obiectul material al infracțiunii, menționând „tehnica computerizată, adică diferite tipuri de mașini electronice de calcul, aparatura de calcul (imprimante, scanere, analizatoare, exploratoare etc.), precum și diferite mijloace de telecomunicații, cu ajutorul cărora tehnica de calcul se conectează la rețelele informaționale (adaptoare de rețea, modeme etc.)”.

În contextul analizei laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art. 259 CP RM, *M.Gheorghiuță* susține că „în cazul în care accesul ilegal la informația computerizată este un procedeu de săvârșire a altei infracțiuni, fapta săvârșită trebuie calificată drept concurs de infracțiuni”. De asemenea, consemnează: „Componenta infracțiunii este materială. Infracțiunea se consideră consumată începând cu prezența cel puțin a uneia din consecințele enumerate în lege: distrugerea, blocarea, modificarea sau copierea informației, încălcarea funcționării MEC, sistemelor MEC sau a rețelelor acestora”.

Caracterizând latura subiectivă a infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată, *M.Gheorghiuță* stabilește că aceasta „se manifestă prin intenție directă sau indirectă. [...] Cauzele și scopurile infracțiunii pot fi diverse: aviditate; răzbunare; invidie; huliganism; interes „sportiv”; dorința de a strica reputația de afaceri a concurentului etc.”.

În fine, în legătură cu subiectul infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM, *M.Gheorghiuță* susține că acesta „este persoana fizică responsabilă de faptele comise, care a atins vârsta de 16 ani. În cazul în care accesul ilegal la informația computerizată a fost săvârșit de reprezentantul persoanei juridice în interesele acesteia, răspunderea o poartă executantul nemijlocit și persoana juridică”.

Următoarea lucrare îl are ca autor pe *A.Borodac* și datează din 2004 [4].

În rezultatul pertractării obiectului juridic al infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată, autorul conchide că „obiectul generic de grup al infracțiunilor în domeniul informaticii îl constituie relațiile sociale care ocrotesc securitatea informațională computerizată. Obiectul nemijlocit de bază al acestor infracțiuni îl constituie relațiile sociale care ocrotesc dreptul posesorului de informație computerizată privind inviolabilitatea acesteia și exploatarea corectă a sistemului informatic”.

Analiza laturii obiective a infracțiunilor în cauză îi permite lui *A.Borodac* să vorbească despre trei semne ale acesteia. Totuși, el evidențiază doar două asemenea semne: „1) accesul ilegal la informația computerizată; 2) distrugerea, deteriorarea, blocarea sau copierea informației, sau dereglarea funcționării calculatoarelor, a sistemului sau a rețelelor informatice”. Nu este clar ce rol atribuie *A.Borodac* semnelor enumerate mai sus: de părți componente ale faptei prejudiciabile, de faptă prejudiciabilă sau de urmări prejudiciabile?

În continuare respectivul autor definește mai multe noțiuni care sunt utilizate în art.259 CP RM: „acces ilegal la informația computerizată”; „informație”; „calculatoare (computere)”; „suportii materiali de informație”; „sistem informatic”; „rețea informatică” etc.

În planul examinării elementelor constitutive subiective ale infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată, *A.Borodac* arată că „latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează atât prin intenție directă, cât și prin intenție indirectă. Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani, precum și o persoană juridică”.

Următoarea lucrare datează din 2005, avându-l ca coautor pe *A.Barbăneagră* [5], care realizează comentariul la art.259 CP RM.

În demersul de identificare a valorii sociale fundamentale vătămate prin săvârșirea infracțiunilor prevăzute de acest articol, *A.Barbăneagră* punctează că „obiectul generic al infracțiunii se constituie din relațiile sociale ce vizează securitatea informațiilor”. În scopul accesibilizării interpretării prevederilor art.259 CP RM, autorul definește noțiunile „informație computerizată”, „acces ilegal la informația computerizată”, „sistem informatic” etc.

Din perspectiva alin.(1) art.25 CP RM, coroborat cu art.259 CP RM, *A.Barbăneagră* susține că „infracțiunea se consideră consumată din momentul în care s-a produs una dintre acțiunile enumerate în dispozițiile legii”.

Având o opinie diferită față de cea exprimată de M.Gheorghită și A.Borodac, A.Barbăneagră consideră că, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM, latura subiectivă „se realizează prin intenție directă”. Această opinie derivă din raportarea, pe care o face A.Barbăneagră, a infracțiunilor analizate la categoria de infracțiuni formale.

Astfel, autorul relevă caracteristicile subiectului infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată: „Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică, responsabilă, care a împlinit vârsta de 16 ani. Subiect al infracțiunii date poate fi și persoana juridică”.

Din anul 2005 datează o lucrare care la fel este elaborată în coautorat, unul dintre coautori fiind V.Stati [6].

Printre altele, acest autor afirmă că „obiectul juridic generic al infracțiunilor din Capitolul XI „Infracțiuni în domeniul informaticii și telecomunicațiilor” al părții speciale a Codului penal îl reprezintă relațiile sociale din domeniul informaticii și telecomunicațiilor”. Această opinie este în concordanță cu Legea nr.254 din 09.07.2004 pentru modificarea și completarea Legii telecomunicațiilor, nr.520-XIII din 7.07.1995 și a Codului penal al Republicii Moldova [7]. Conform acestei legi, titlul Capitolului XI din Partea specială a Codului penal a fost modificat din „Infracțiuni în domeniul informaticii” în „Infracțiuni în domeniul informaticii și telecomunicațiilor”. Dezvoltând ideea, V.Stati susține că pot fi distinse „două tipuri ale infracțiunilor prevăzute în Capitolul XI al părții speciale a Codului penal: a) infracțiuni în domeniul informaticii (prevăzute la art.259, 260, 261 CP RM); b) infracțiuni în domeniul telecomunicațiilor (prevăzute la art.261¹ CP RM)”.

Privitor la obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM, V.Stati menționează că acesta „este un obiect juridic complex. Astfel, obiectul juridic principal îl reprezintă relațiile sociale privitoare la accesul legal la informația computerizată. Obiectul juridic secundar este format din relațiile sociale referitoare la intervenția legală în sistemul informațional. Obiectul material sau, după caz, imaterial al infracțiunii în cauză este constituit din: informația computerizată; calculatoare; sistemul informatic; rețeaua informatică”.

În contextul examinării obiectului infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată, V.Stati învederează calitatea specială a participantului la relațiile sociale protejate de art.259 CP RM: „Victimă a infracțiunii de acces ilegal la informația computerizată este proprietarul sau posesorul de resurse și sisteme informaționale, de tehnologii și mijloace de asigurare a acestora, adică: persoana fizică, persoana juridică sau statul care exercită integral sau parțial dreptul de posesiune, folosință și dispoziție asupra resurselor și sistemelor informaționale, tehnologiilor și mijloacelor de asigurare a acestora. De asemenea, ca victimă poate apărea utilizatorul de informație computerizată”.

De asemenea, reține atenția punctul de vedere al acestui autor cu privire la structura și conținutul laturii obiective a infracțiunilor analizate: „Latura obiectivă a infracțiunii de la art.259 CP RM include: a) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea principală de acces ilegal la informația computerizată, însoțită de acțiunea adiacentă de distrugere, deteriorare, modificare, blocare sau copiere a informației, de dereglare a funcționării calculatoarelor, a sistemului sau a rețelei informatice; b) urmările prejudiciabile care se exprimă sub formă de distrugere, deteriorare, modificare, blocare sau copiere a informației, de dereglare a funcționării calculatoarelor, a sistemului sau a rețelei informatice; c) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile”. Din această opinie rezultă clar că infracțiunile de acces ilegal la informația computerizată sunt infracțiuni cu componentă materială, iar urmările prejudiciabile constituie semnul secundar obligatoriu al laturii obiective a acestor infracțiuni.

În exegeza dedicată noțiunii-cheie ce caracterizează fapta prejudiciabilă prevăzută la art.259 CP RM, V.Stati enunță: „„Acces” înseamnă uzitarea de resursele unui sistem informatic, adică darea de instrucțiuni unui sistem informatic, comunicarea cu/printr-un sistem informatic, stocarea informației sau regăsirea acesteia într-un sistem informatic. Accesul include intrarea într-un alt sistem informatic, conectat prin rețele de telecomunicații publice sau într-un alt sistem informatic din aceeași rețea informatică, indiferent de metoda de comunicare. Accesul trebuie să fie ilegal, adică să se realizeze prin încălcarea măsurilor de securitate reglementate, cu intenția de a obține informația computerizată ce constituie secret personal sau secret de stat, ori o altă informație confidențială, a cărei colectare sau răspândire poate prejudicia interesele publice sau drepturile și interesele ocrotite de lege ale persoanelor fizice ori juridice”. În aceeași ordine de idei, autorul precită deosebește „accesul ilegal” în sensul art.259 CP RM de alte fapte: „Nu se consideră acces ilegal: 1) accesul autorizat de către proprietarul sau posesorul resurselor și sistemelor informaționale, al tehnologiilor și mijloacelor de asigurare a acestora pentru testarea sau protecția sistemului informatic; 2) accesul autorităților publice în contextul urmăririi penale sau al efectuării măsurilor operative de investigații, în conformitate cu legea;

3) accesul în activitățile obișnuite și legitime de proiectare a sistemelor informatice, practicile de operare curentă a sistemelor informatice sau practicile comerciale legale; 4) accesul la informația despre sine”.

Încheind examinarea laturii obiective a infracțiunilor analizate, V.Stati evocă: „Infracțiunea prevăzută la art.259 CP RM este una materială. Ea se consideră consumată din momentul survenirii urmărilor prejudiciabile sub forma distrugerii, deteriorării, modificării, blocării sau copierii informației computerizate ori a de-reglării funcționării calculatoarelor, a sistemului sau a rețelei informatice”.

Caracteristicile laturii subiective a infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM, stabilite de V.Stati, nu diferă esențial de cele menționate mai sus de către M.Gheorghită, A.Borodac și A.Barbăneagră: „Latura subiectivă a infracțiunii în cauză se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. Motivele infracțiunii pot consta în: interes „sportiv”, intenții huliganice, răzbunare, interes material etc.”. În ce privește ultimul element constitutiv al infracțiunilor examinate, punctul de vedere al lui V.Stati prezintă anumite diferențe în comparație cu pozițiile altor autori: „Subiectul infracțiunii este: 1) persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani; 2) persoana juridică care desfășoară activitate de întreprinzător”. Această calitate specială a persoanei juridice – subiect al infracțiunii este determinată de dispoziția de la alin.(4) art.21 CP RM: „Persoana juridică care desfășoară activitate de întreprinzător poartă răspundere penală pentru infracțiunile săvârșite, prevăzute la art.140¹, 165, 185¹-185³, 205, 206, 208¹, 215-217³, 218, 221, 223-246¹, 248-251, 254, 257, 259-261, 362¹”. Această dispoziție a avut un asemenea conținut până la intrarea în vigoare a Legii nr.277 din 18.12.2008 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova [8]. Odată cu intrarea în vigoare a acestei legi, dispoziția de la alin.(4) art.21 CP RM a dobândit un alt conținut: „Persoanele juridice, cu excepția autorităților publice, răspund penal pentru infracțiunile pentru săvârșirea cărora este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în partea specială din prezentul cod”. Abia din acest moment se poate vorbi despre persoana juridică (cu excepția autorității publice) ca subiect al infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată.

V.Stati încheie analiza infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM cu examinarea variantei agravate prevăzute la alin.(2) al acestui articol, care presupune comiterea acestor infracțiuni: a) repetat; b) de două sau mai multe persoane; c) cu violarea sistemului de protecție; d) cu conectarea la canalele de telecomunicații; e) cu folosirea unor mijloace tehnice speciale.

Următoarea publicație științifică, ce nu poate fi trecută cu vederea, aparține lui N.Lazareva și datează din 2007 [9].

Acest autor caracterizează în felul următor obiectul juridic special al infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată: „relațiile sociale care apără drepturile proprietarului informației computerizate asupra inviolabilității acesteia, precum și interesele privind funcționarea corectă (în siguranță) a calculatoarelor, a sistemului informatic sau a rețelei informatice”.

În contextul pertractării faptei prejudiciabile prevăzute la art.259 CP RM, N.Lazareva menționează: „Nu poate fi considerat „acces la informația computerizată” simpla luare fizică (ascunsă sau deschisă) a unui suport de informații (de exemplu, a unui hard-disk), în scopul vânzării acestuia, nu a informației computerizate conținute pe acesta. O astfel de faptă este calificată ca atentare asupra patrimoniului (de exemplu, ca furt (art.186 CP RM))”. În același context, prezintă valoare următoarele reflecții ale autorului precitat: „Accesul la informația computerizată poate fi considerat neautorizat dacă făptuitorul: nu are temeiuri legale pentru a accesa această informație; are temeiuri legale pentru a accesa această informație, însă o accesează cu încălcarea ordinii stabilite, fără a respecta măsurile de protecție a informației computerizate”.

Ca și A.Barbăneagră, N.Lazareva consideră că infracțiunile prevăzute la art.259 CP RM „au o componentă formală și se consideră consumate din momentul săvârșirii faptei prejudiciabile”. Această părere diferă de cea expusă de M.Gheorghită, A.Borodac și V.Stati.

În continuare, N.Lazareva definește noțiunile care desemnează modalitățile normative ale faptei prejudiciabile analizate: „distrugerea informației computerizate”, „deteriorarea informației computerizate”, „modificarea informației computerizate”, „blocarea informației computerizate”, „copierea informației computerizate” și „dereglarea funcționării calculatoarelor, a sistemului informatic sau a rețelei informatice”.

La fel ca M.Gheorghită, A.Borodac și V.Stati, N.Lazareva este de părere că infracțiunile de acces ilegal la informația computerizată sunt comise cu „intenție directă sau indirectă”. Ca motive ale infracțiunilor date, autoarea numește: „interesul material; răzbunarea; invidia; motivul huliganic; năzuința de a strica reputația unui concurent de afaceri; interesul „sportiv”; năzuința de a tăia săvârșirea unei alte infracțiuni etc.”. În

fine, subiectul infracțiunilor examinate este descris de către N.Lazareva în următorul mod: „persoana fizică responsabilă, care, în momentul comiterii infracțiunii, a atins vârsta de 16 ani, sau persoana juridică”.

Din 2009 datează o lucrare având în calitate de coautori pe *A.Barbăneagră* și *Gh.Alecu* [10]. Aceștia realizează comentariul la art.259 CP RM.

În legătură cu obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute de acest articol, autorii susțin că acesta „se constituie din relațiile sociale ce vizează securitatea informațiilor și protecția sistemelor informaționale și a datelor stocate pe ele. Confidențialitatea, intimitatea, dreptul persoanei de a-și lansa opiniile, libertatea de expresie, dreptul la proprietate etc. apar în calitate de obiecte suplimentare de atentare”. Este de reținut caracterizarea obiectului imaterial și a victimei infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată, pe care o fac *A.Barbăneagră* și *Gh.Alecu*: „Sintagma „informație computerizată” presupune stocarea pe un suport informațional a unor date despre persoane, subiecte, fapte, evenimente, fenomene, procese, obiecte, idei și situații, care permit identificarea lor. Proprietar al resurselor și sistemelor informaționale, al tehnologiilor și mijloacelor de asigurare a acestora se consideră persoana fizică, persoana juridică sau statul care exercită integral dreptul de posesiune, folosință și dispoziție asupra resurselor și sistemelor informaționale, tehnologiilor și mijloacelor de asigurare a acestora”.

Având ca premisă ideea promovată de *A.Barbăneagră* în 2003 în lucrarea consemnată mai sus, concepția lui *A.Barbăneagră* și *Gh.Alecu*, referitoare la latura obiectivă a infracțiunilor analizate, presupune: „Latura obiectivă a infracțiunii se realizează printr-o activitate de acces nesancționat, fără drept, la un sistem informatic. Sintagma „accesul ilegal la informația computerizată” desemnează accesul neautorizat la informații, efectuat cu încălcarea regimului de lucru, adică semnifică acțiunile intenționate, nesancționate ale făptuitorului de a accesa o parte sau întregul sistem computerizat pentru a obține date în format electronic sau cu orice altă intenție”. Mai multă claritate acestei concepții imprimă următorul punct de vedere exprimat de către cei doi coautori: „Modalitățile de realizare a accesului ilegal la informațiile computerizate sunt: distrugerea, deteriorarea, modificarea, blocarea, copierea informației; degradarea funcționării calculatoarelor; degradarea funcționării sistemului; degradarea funcționării rețelei informatice. Prin distrugere se înțelege fapta persoanei orientată spre nimicirea informației, care nu mai poate fi restabilă. Blocarea se realizează prin împiedicarea recepționării sau transmiterii informației computerizate. Modificarea desemnează schimbarea aspectului, formei și a conținutului informației, adică făptuitorul introduce sau șterge date informatice din calculator, sistem sau rețeaua informatică. Acțiunea de copiere presupune transferul ilegal al informației computerizate de pe un suport material pe altul. Prin dereglare a funcționării calculatoarelor, a sistemului sau a rețelei informatice se înțeleg acțiunile de defectare a tehnicii menționate. Drept consecințe ale dereglării pot fi: deconectarea tehnicii, recepționarea informației denaturate etc.”. Așadar, distrugerea, deteriorarea, modificarea, blocarea, copierea informației, precum și dereglarea funcționării calculatoarelor, a sistemului informatic sau a rețelei informatice, sunt privite de către *A.Barbăneagră* și *Gh.Alecu* nu ca urmări prejudiciabile ale infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM, ci ca modalități ale faptei prejudiciabile de acces ilegal la informația computerizată.

În ce privește concepția lui *A.Barbăneagră* și *Gh.Alecu* referitoare la momentul consumativ al infracțiunilor analizate, având ca premisă ideea promovată de *A.Barbăneagră* în 2003 în lucrarea specificată mai sus, aceasta presupune: „Infracțiunea se consideră consumată din momentul în care s-a produs una din acțiunile enumerate în dispoziția legii”. În context, este necesar să concretizăm că la momentul publicării lucrării pe care o analizăm intrase în vigoare Legea nr.278 din 18.12.2008 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova [11] (în continuare – Legea nr. 278/2008). În conformitate cu această lege, dispoziția de la alin.(1) art.259 CP RM a fost modificată din „Accesul ilegal la informația computerizată, adică la informația din calculatoare, de pe suportii materiali de informație, din sistemul sau rețeaua informatică, dacă acest acces este însoțit de distrugerea, deteriorarea, modificarea, blocarea sau copierea informației, de dereglarea funcționării calculatoarelor, a sistemului sau a rețelei informatice” în „Accesul ilegal la informația computerizată, adică la informația din calculatoare, de pe suportii materiali de informație, din sistemul sau rețeaua informatică, al unei persoane care nu este autorizată în temeiul legii sau al unui contract, depășește limitele autorizării ori nu are permisiunea persoanei competente să folosească, să administreze sau să controleze un sistem informatic ori să desfășoare cercetări științifice sau să efectueze orice altă operațiune într-un sistem informatic, dacă este însoțit de distrugerea, deteriorarea, modificarea, blocarea sau copierea informației, de dereglarea funcționării calculatoarelor, a sistemului sau a rețelei informatice și dacă a cauzat daune în proporții mari”.

Totodată, prezintă interes faptul că A.Barbăneagră și Gh.Alecu deviază de la ideea promovată de A.Barbăneagră în 2003 în lucrarea consemnată mai sus, referitoare la tipul intenției ce caracterizează infracțiunile de acces ilegal la informația computerizată: „Latura subiectivă a infracțiunii se realizează prin vinovăție exprimată în formă de intenție directă sau indirectă. Făptuitorul conștientizează caracterul prejudiciabil al faptei, prevede urmările și le dorește sau le admite în momentul accesării ilegale a computerului sau a sistemului de computere pentru a distruge, deteriora, modifica, bloca sau a copia informația computerizată sau a deregla funcționarea calculatoarelor, a sistemului sau a rețelei informatice”. Cu privire la ultimul dintre elementele constitutive ale infracțiunilor examinate, opinia celor doi coautori este următoarea: „Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică, responsabilă, care a împlinit vârsta de 16 ani. Subiect al infracțiunii date poate fi și persoana juridică”. Analiza infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM se încheie cu pertractarea agravantelor specificate în alin.(2) al acestui articol.

În 2010 a fost publicată lucrarea coautori ai căreia sunt *L.Gîrla și Iu.Tabarcea* [12].

Obiectul juridic generic al infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată este descris astfel de către acești coautori: „relațiile sociale care asigură securitatea producerii, păstrării, folosirii, distribuirii sau protecției informației computerizate, a sistemelor informatice, a resurselor informaționale și a serviciilor de telecomunicații”. Caracterizând obiectul juridic special al infracțiunilor respective, L.Gîrla și Iu.Tabarcea punctează că acesta îl formează: „relațiile sociale care asigură ordinea legală de acces la informația computerizată. Obiectul juridic secundar îl constituie relațiile publice care asigură legalitatea accesului la sistemele informatice”. Originalitatea acestui punct de vedere îl confirmă învederarea obiectului juridic secundar al infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM.

În contextul examinării obiectului acestor infracțiuni, cei doi coautori mai afirmă: „Obiectul material al infracțiunii prevăzute la art.259 CP RM îl reprezintă: informația computerizată; calculatorul; sistemul informatic, rețeaua informatică. Victimă a acestei infracțiuni poate fi proprietarul sau posesorul resurselor informaționale sau al sistemelor informatice, al tehnologiilor sau al mijloacelor de asigurare a acestora, adică persoana fizică, persoana juridică sau statul care își exercită plinar sau parțial dreptul de a deține, a utiliza sau a dispune de resurse informaționale ori de sisteme informatice, de tehnologii sau de mijloacele de asigurare a acestora. De asemenea, victimă a infracțiunii poate fi utilizatorul informației computerizate”.

Structura și conținutul laturii obiective a infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată sunt descrise de către L.Gîrla și Iu.Tabarcea într-o manieră ce nu diferă de cea prezentată de către V.Stati în lucrarea menționată mai sus, al cărei coautor acesta este. În aceeași ordine de idei, prezintă interes reflecțiile lui L.Gîrla și Iu.Tabarcea cu privire la ilegalitatea accesului în sensul art.259 CP RM. Ei definesc noțiunile „distrugerea informației computerizate”, „deteriorarea informației computerizate”, „modificarea informației computerizate”, „blocarea informației computerizate”, „copierea informației computerizate” și „deregla funcționării calculatoarelor, a sistemului informatic sau a rețelei informatice”, care sunt utilizate în art.259 CP RM. L.Gîrla și Iu.Tabarcea consideră infracțiunile prevăzute de acest articol ca fiind materiale, descriind momentul de consumare a acestora astfel: „momentul distrugerii, deteriorării, modificării, blocării sau copierii informației computerizate, al dereglării funcționării calculatoarelor, a sistemului sau a rețelei informatice”.

În privința laturii subiective a infracțiunilor analizate, cei doi coautori exprimă un punct de vedere care este majoritar în doctrina penală autohtonă: intenția directă sau indirectă; motivul concretizat în: interesul material; interesul personal; concurența neloială etc. Caracterizând subiectul infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM, L.Gîrla și Iu.Tabarcea descriu nu doar condițiile generale pe care acesta trebuie să le îndeplinească, ci și calitatea lui specială: „persoana care nu are dreptul de acces la informația computerizată, la sistemul informatic sau la rețeaua informatică, stabilit prin lege sau prin contract; persoana care depășește limitele permisiunii de acces la acestea; persoana care nu a obținut permisiunea unei persoane care este autorizată să utilizeze, să administreze sau să controleze sistemul informatic, să efectueze cercetări științifice sau să efectueze alte tipuri de operațiuni în sistemul informatic”. Analiza efectuată de L.Gîrla și Iu.Tabarcea finalizează cu examinarea detaliată a circumstanțelor agravante consemnate în alin.(2) art.259 CP RM.

Din același an 2010 datează publicația științifică elaborată de către *S.Grișciuc-Bucica* [13].

În opinia acestui autor, obiectul juridic generic al infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM îl formează „relațiile sociale care asigură drepturile și interesele legitime ale cetățenilor și organizațiilor, precum și interesele ocrotite de lege ale societății și ale statului în domeniul creării și circulației informației computerizate”.

În continuare, S.Grișciuc-Bucica analizează conținutul unor noțiuni care apar, printre altele, în art.259 CP RM: „informație computerizată”; „suportii materiali de informație”; „sistem informatic”; „rețea informatică” etc.

Autoarea menționează: „Informația computerizată, ca obiect imaterial al infracțiunii, este un semn obligatoriu al componentelor de infracțiuni analizate. În consecință, aceasta demonstrează că respectiva categorie de infracțiuni ar trebui denumită „infracțiuni contra securității informaționale”, nu însă așa cum sunt denumite în legea penală în vigoare a Republicii Moldova – „infracțiuni informatice”. În legea penală în vigoare se admite o confuzie de noțiuni, deoarece conceptul „securitate informațională” este privit prea îngust, doar din punctul de vedere al securității informațiilor conținute în computere și în sistemele informatice. [...] Este recomandabil, în opinia noastră, să se modifice prevederile Codului penal al Republicii Moldova și să se modifice titlul acestui capitol pentru a exclude posibilitatea interpretării greșite a noțiunii „infracțiuni informatice”. În caz contrar, s-ar putea ajunge la o coliziune juridică, precum și la interpretarea și aplicarea incorectă a normelor penale”.

În 2011 a fost publicată lucrarea elaborată de S.Brînza și V.Stati [14].

Ținând cont de completarea Codului penal cu art.260¹-260⁶, operată prin Legea nr.278/2008 și condiționată de angajamentele pe plan internațional ale Republicii Moldova, acești autori menționează: „Luând în considerare prevederile Convenției Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, putem distinge următoarele trei tipuri ale infracțiunilor examinate: 1) infracțiuni contra confidențialității și integrității datelor și sistemelor informatice (prevăzute la art.259, 260, 260¹-260⁴, 261 CP RM); 2) infracțiuni informatice în accepțiune strictă (prevăzute la art.260⁵ și 260⁶ CP RM); 3) infracțiuni în domeniul telecomunicațiilor (prevăzută la art.261¹ CP RM)”.

Prezintă interes și relația dintre infracțiunile prevăzute la art.259 CP RM, pe de o parte, și infracțiunile specificate la art.178, 260¹-260³ CP RM, pe de altă parte, examinată de către S.Brînza și V.Stati. Autorii conchid că infracțiunile prevăzute la art.259 CP RM sunt infracțiuni materiale, întrucât se consideră consumate „din momentul producerii daunelor în proporții mari”.

În contextul analizei subiectului infracțiunilor de acces ilegal la informația computerizată, S.Brînza și V.Stati afirmă că „numai persoana care nu este autorizată în temeiul legii sau al unui contract, care depășește limitele autorizării ori nu are permisiunea persoanei competente să folosească, să administreze sau să controleze un sistem informatic ori să desfășoare cercetări științifice sau să efectueze orice altă operațiune într-un sistem informatic, poate fi subiectul infracțiunii specificate la art. 259 CP RM”. În legătură cu agravanta specificată la lit.g) alin.(2) art.259 CP RM, dâșii susțin: „Se are în vedere că aceasta este nu oricare informație computerizată, dar o informație computerizată protejată de lege. Se are în vedere: informația despre tulburările psihice, despre solicitarea de asistență psihiatrică și tratament într-o instituție de psihiatrie, precum și altă informație despre starea sănătății psihice a persoanei; informația despre adresarea persoanei în instituțiile specializate în legătură cu realizarea drepturilor sale la reproducere și la ocrotirea sănătății reproductive sau despre măsurile luate și starea sănătății sale reproductive; informația confidențială ce i-a fost comunicată avocatului în timpul acordării asistenței juridice; informația cu privire la faptele care i-au devenit cunoscute notarului în timpul activității sale sau informația cu privire la actele notariale îndeplinite; informația culeasă de persoanele care practică activitatea particulară de detectiv și pază; informațiile obținute de poliție, dacă executarea atribuțiilor ei nu cer contrariul; informația devenită cunoscută participanților la acțiunile procesuale; informația obținută de organele securității statului în procesul activității acestora etc. Dacă este săvârșit accesul ilegal la informația computerizată protejată de lege, despre viața personală ce constituie secret personal sau familial al altei persoane, nu este exclus concursul dintre infracțiunea prevăzută la lit.g) alin.(2) art.259 CP RM și una dintre infracțiunile specificate la alin.(1) sau (1¹) art.177 CP RM”.

În 2013 este publicată lucrarea lui S.Bacinschi [15].

În cadrul acesteia, autorul întreprinde o analiză juridico-penală nu a infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM în ansamblul lor, ci doar a agravantei prevăzute la lit.g) alin.(2) din acest articol – „în privința informației protejate de lege”.

În acest scop sunt definite și examinate noțiunile: „informația care este atribuită la secret de stat”; „informațiile ce constituie secret comercial”; „datele cu caracter personal”; „informațiile ce țin de cercetările științifice sau tehnice” etc. Analiza art.212 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova și a art.315 și 316 CP RM îl determină pe S.Bacinschi să ajungă la următoarea concluzie: „În toate cazurile în care informația ține de confidențialitatea urmăririi penale și divulgarea datelor din cadrul acesteia, sunt pasibile de răspundere penală doar acele persoane care instrumentează cauza penală sau care, contrar interdicției persoanelor care efectuează urmărirea penală, au divulgat aceste informații. În ambele cazuri, persoana responsabilă de efectuarea urmăririi penale fie a prezumat că aceste date vor fi divulgate, din momentul ce a pus o interdicție,

fie ea însăși le-a divulgat prejudiciind astfel urmărirea penală". În opinia acestui autor, în cazul accesării ilegale a unor astfel de informații nu poate fi aplicat art.259 CP RM, „deoarece o condiție obligatorie a componenței este cauzarea de daune în proporții mari”.

În 2015 apare o lucrare elaborată de către *S.Brînza* și *V.Stati* [16].

Analiza infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM, efectuată în cadrul acesteia, nu diferă în mare parte de exegeza aceluiași infracțiuni ce datează din 2011, despre care am scris anterior.

Ca element de noutate, *S.Brînza* și *V.Stati* evidențiază, pentru prima dată, că art.259 CP RM prevede răspunderea pentru două infracțiuni, nu pentru una singură: „Sub denumirea marginală de acces ilegal la informația computerizată, în art.259 CP RM sunt reunite două variante-tip de infracțiuni și o singură variantă agravată de infracțiune. Accentuăm că la lit.h) alin.(2) art.259 CP RM este specificată nu o circumstanță agravantă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.259 CP RM. De fapt, la alin.(1) și la lit.h) alin.(2) art.259 CP RM sunt prevăzute două infracțiuni de sine stătătoare. Aceste două infracțiuni se pot afla între ele în concurs. Explicația faptului că art.259 CP RM stabilește răspunderea pentru două infracțiuni de sine stătătoare constă în următoarele: nu există o componență „de bază” de acces ilegal la informația computerizată, componență care: 1) nu ar presupune producerea unor daune având o mărime concretă și 2) pe care s-ar greșa în calitate de circumstanțe agravante: a) producerea unor daune în proporții mari; b) producerea unor daune în proporții deosebit de mari. Iată de ce cauzarea de daune în proporții deosebit de mari nu poate fi privită în calitate de circumstanță agravantă pentru infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.259 CP RM, infracțiune care presupune producerea unor daune în proporții mari. În alți termeni, cauzarea de daune în proporții deosebit de mari nu poate fi privită ca apendice, ca adaos, ca supliment, ca anexă la componența de infracțiune specificată la alin.(1) art.259 CP RM, care deja presupune cauzarea de daune în proporții mari”.

Lui *S.Crijanovschi* îi aparține o lucrare publicată în 2016 [17].

Scopul acestei lucrări este de a identifica tendințele din practica judiciară a Republicii Moldova și din cea a României privind aplicarea răspunderii pentru accesul ilegal la informația computerizată.

Autorul menționează: „În general, proprietarii, deținătorii sau utilizatorii de drept aleg să-și protejeze sistemele informatice prin măsuri standard de securitate. Protecția poate fi fizică (izolarea tehnicii de calcul într-o încălț securizată, asigurarea cu dispozitive mecanice cu cheie sau cifru metalic, controlul manual al sursei de curent etc.) sau logică (prin parole, coduri de acces sau criptare). La nivel fizic, forțarea presupune defazectarea dispozitivelor mecanice de securitate prin diferite mijloace mecano-chimico-electrice. La nivel logic, avem atacuri asupra parolilor”.

În alt context, *S.Crijanovschi* afirmă: „Practica a demonstrat că, în marea majoritate a cazurilor, făptuitorul acționează pentru obținerea de date informatice. Prin „obținerea de date informatice” se înțelege, inclusiv, copierea acestora pe suporturi externe de stocare. Dacă scopul accesului neautorizat a fost obținerea de date informatice, starea de nesiguranță a sistemului de calcul este dublată de starea de nesiguranță a datelor informatice stocate în acesta sau prelucrate de către acesta. Încălcarea măsurilor de securitate va determina însă o transformare efectivă adusă obiectului material al infracțiunii, măsura de securitate fiind, în acest caz, parte integrantă a sistemului informatic. Astfel, clarificând unele aspecte discutabile ale faptei infracționale de acces ilegal la informația computerizată putem mai ușor să obținem răspunsuri la anumite probleme juridice complexe. Concluziile și recomandările vor fi utile pentru perfecționarea cadrului normativ în vigoare a Republicii Moldova în sfera luptei cu criminalitatea informatică”.

În 2019 își face apariția lucrarea lui *S.Copețchi* [18].

În primul rând, atrage atenția opinia acestui autor cu privire la tangențele altor infracțiuni cu infracțiunile de acces ilegal la informația computerizată: „Pentru a fi lezate relațiile sociale aflate în derivație organică cu confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea datelor informatice este suficient ca făptuitorul să fi accesat ilegal asemenea date informatice. Realizarea unor acțiuni suplimentare (secundare cu caracter alternativ) nu ar trebui să conteze la încadrare potrivit art. 259 CP RM, ci la individualizarea pedepsei sau, eventual, pentru încadrarea celor săvârșite în tiparul unei alte norme de incriminare. Tocmai din aceste rațiuni, considerăm că legiuitorul moldav ar trebui să-și revadă poziția sa la construirea conținutului normei incriminatoare înscrise la art. 259 CP RM, prin preluarea bunelor practici în materie. În acest sens, par a fi elocvente modelele legislative din legislațiile penale ale Georgiei, Bulgariei și României, aflate în consonanță perfectă cu cel desprins din textul Convenției de la Budapesta”.

S.Copețchi are o poziție tranșantă referitoare la structura laturii obiective a infracțiunilor examinate: „Urmarea prejudiciabilă, precum și legătura de cauzalitate dintre faptă și urmarea prejudiciabilă reprezintă

semne obligatorii ale componenței de infracțiune specificate la art.259 CP RM. Mai exact, pentru a fi în prezența infracțiunii sub forma unui fapt consumat este necesar ca acțiunea prejudiciabilă să fi cauzat daune în proporții mari proprietarului sau posesorului informației computerizate, calculatorului sau sistemului informatic. [...] De consemnat că potrivit unui Proiect de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, aflat pe masa Parlamentului Republicii Moldova încă din anul 2016 [19], este înaintată propunerea *de lege ferenda* de a exclude urmarea prejudiciabilă sub forma daunelor în proporții mari din textul alin.(1) art.259 CP RM, urmând ca aceasta să apară pe post de circumstanță agravantă la lit.h) alin.(2) art.259 CP RM. Susținem propunerea legislativă avansată. Este neclară, însă, cauza tergiversării transpunerii în realitate a respectivei inițiative legislative”.

Încheie succesiunea lucrărilor analizate de noi publicația ce aparține lui *C.Moțoc* și *L.Gîrla* [20].

Din publicația dată aflăm că „scopul acestui articol rezidă în efectuarea unei analize juridice cuprinzătoare a semnelor obiective ale infracțiunilor prevăzute la articolele 178, 259, 260¹, 260² CP RM cu scopul de a cerceta plenitudinea și relevanța protecției juridico-penale a secretului profesional în legea penală a Republicii Moldova. În cadrul cercetării științifice s-a studiat literatura de specialitate, s-a analizat legislația extrapenală din Republica Moldova, s-au examinat actele internaționale în materia asigurării și protecției datelor personale confidențiale; s-au analizat semnele obiective ale faptelor infracționale prevăzute la articolele 178, 259, 260¹, 260² CP RM; s-a examinat practica judiciară; s-a cercetat plenitudinea și relevanța protecției juridico-penale a secretului profesional în legea penală a Republicii Moldova; s-a argumentat necesitatea revizuirii normelor care urmează a fi revizuite; s-au propus modificări *de lege ferenda* în scopul îmbunătățirii viitoare a legii penale”.

Una dintre concluziile celor doi autori, care se remarcă prin implicațiile sale, este: „Accesul ilegal la informația computerizată ce constituie secret profesional va constitui infracțiune în sensul lit.d) alin.(2) art.259 CP RM doar în cazul în care sunt respectate câteva condiții obligatorii: 1) informația este computerizată; 2) subiectul faptei infracționale este o persoană neautorizată; 3) accesul este însoțit de alte acțiuni; 4) accesul a cauzat daune în proporții mari; 5) obiectul imaterial al faptei de acces ilegal la informația computerizată îl constituie informația protejată de lege. Sintagma „informație protejată de lege” va include și o categorie specială de informații protejate de lege, cum ar fi secretul profesional. De reținut că informația confidențială cu privire la viața privată a persoanei, protejată atât în regim de secret primar, cât și în regim de secret secundar (spre exemplu, profesional), fiind informație protejată de lege, constituie obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la lit.g) alin.(2) art.259 CP RM”.

Concluzii

În Republica Moldova, problematica privind răspunderea pentru infracțiunile prevăzute la art.259 CP RM a reprezentat obiectul investigațiilor întreprinse de către Gh.Alecu, S.Bacinschi, A.Barbăneagră, A.Borodac, S.Brînză, S.Copețchi, S.Crijanovschi, M.Gheorghiuță, L.Gîrla, S.Grișciuc-Bucica, N.Lazareva, C.Moțoc, V.Stati, Iu.Tabarcea etc. Lucrările acestor autori reputați reprezintă baza teoretică a cercetării infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM.

În lucrările autorilor sus-menționați se atestă, în cele mai frecvente cazuri, o consonanță de idei și concepții, fapt ce le permite celor dotați cu competența aplicării legii penale să se inspire. În cazuri mai rare, observăm discrepanțe doctrinare privitoare la: conținutul obiectului juridic generic, al obiectului juridic special și al obiectului material ori imaterial al infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM; structura și conținutul laturii obiective a acestor infracțiuni; momentul de consumare a infracțiunilor prevăzute la art.259 CP RM; tipul de intenție manifestată la comiterea infracțiunilor respective; calitatea specială a subiectului – persoană fizică și a subiectului – persoană juridică. Aceste diferențe de poziții reprezintă un imbold de prim ordin pentru a continua și a aprofunda investigarea științifică a problematicii privind răspunderea pentru infracțiunile prevăzute la art.259 CP RM, având ca determinantă necesitățile sociale curente. Se impune întregirea studiilor întreprinse anterior în domeniu, evidențiind unele tendințe și aspecte noi, specifice pentru etapa actuală de dezvoltare a societății.

Referințe:

1. BUTCULESCU, C.R. Rolul clarificator al doctrinei pentru comunicarea juridică. În: *Impactul transformărilor socio-economice și tehnologice la nivel national, european si mondial*, 2015, nr.6, p.23-28. ISSN 2393-3240
2. FLĂMÂNZEANU, I. Doctrina ca izvor de drept. În: *Revista Studii de Drept Românesc*, 2010, nr.1, p.23-30. ISSN 2284 -9394.

3. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A.Barbăneagră*. Chișinău: ARC, 2003. 836 p. ISBN 9975-61-291-1
4. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea Specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8
5. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., GURSCHI, C. et al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier, 2005. 656 p. ISBN 9975-29-338-X
6. BRÎNZA, S., ULIANOVSKI, X., STATI, V. et al. *Drept penal. Partea Specială*. Chișinău: Cartier, 2005. 804 p. ISBN 9975-79-324-X
7. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Legii telecomunicațiilor nr.520-XIII din 7 iulie 1995 și a Codului penal al Republicii Moldova, nr.254 din 09.07.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr.189-192.
8. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, nr.277 din 18.12.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.41-44.
9. ЛАЗАРЕВА, Н. Уголовно-правовая характеристика преступлений в области информатики и электросвязи. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”*. Seria „Științe sociale”, 2007, nr.6, p.133-141. ISSN 1857-2081
10. BARBĂNEAGRĂ, A., ALECU, GH., BERLIBA, V. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale)*. Chișinău: Sarmis, 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0
11. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, nr.278 din 18.12.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.37-40.
12. ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 2*. Кишинэу: Cartdidact, 2010. 592 p. ISBN 978-9975-4158-2-8
13. ГРИЦУК-БУЧКА, С. Уголовно-правовая характеристика преступлений против компьютерной безопасности (по законодательству Республики Молдова). În: *Securitatea informațională 2010. Conferință internațională (Chișinău, 15-16 aprilie 2010)*. Chișinău: ASEM, 2010. ISBN 978-9975-75-509-2
14. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p.258. 1324 p. ISBN 978-9975-53-028-7
15. BACINSCHI, S. Răspunderea penală pentru accesul ilegal la informația computerizată protejată de lege. În: *Probleme actuale privind protecția și securitatea persoanelor implicate în procesul penal (Materialele conferinței științifico-practice internaționale, 21 martie 2013)*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2013, p.229-236. ISBN 978-9975-4407-2-1
16. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p. ISBN 978-9975-53-470-3
17. CRIJANOVSKI, S. Accesul ilegal la informația computerizată în practica judiciară a Republicii Moldova și a României. În: *Conferința „Integrare prin cercetare și inovare” (Chișinău, Moldova, 28-29 septembrie)*. Vol.1. Chișinău: CEP USM, 2016, p.250-253. ISBN 978-9975-71-815-8
18. COPEȚCHI, S. Infraacțiunile informatice potrivit legii penale moldave: studiu de drept comparat și propuneri de lege ferenda. În: *Realități și perspective ale învățământului juridic național. Culegerea materialelor științifice elaborate în baza comunicărilor de la Conferința științifică națională cu participare internațională, organizată cu ocazia a 60 de ani de la înființarea Facultății de Drept (USM, 01-02 octombrie 2019, Chișinău)*. Vol.II. Chișinău: CEP USM, 2020, p.29-40. ISBN 978-9975-149-88-4
19. *Proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al RM – art.7; Codul penal – art.178, 208¹, 259 ș.a.)*. [Accesat: 30.08.2020] Disponibil: www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3183/language/ro-RO/Default.aspx+&cd=3&hl=ro&ct=clnk&gl=at
20. MOȚOC, C., GÎRLA, L. Protecția juridico-penală a secretului profesional prin prisma incriminărilor prevăzute la art.178, 259, 260¹, 260² CP RM. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”*. Seria „Științe sociale”, 2020, nr.3, p.139-151. ISSN 1814-3199

Date despre autor:

Alexandru STRÎMBEANU, doctorand, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: avocatstrimbeanu@yahoo.ro

Prezentat la 15.09.2020